

7. september, 2012

Tillaga að lagabreytingum sem felá í sér aðskilnað viðskipta- og fjárfestingabanka

1. Viðskiptabönkum verði óheimilt að stunda fyrirtækjaráðgjöf
2. Viðskiptabönkum verði óheimilt að stunda verðbréfamiðlun
3. Viðskiptabönkum verði óheimilt að stunda eigin viðskipti¹

Greinargerð

Í dag eru þrjár stórir viðskiptabankar allsráðandi á íslenskum fjármálamarkaði. Samanlögð stærð þeirra nemur u.þ.b. tvöfaldri landsframleiðslu þjóðarinnar. Viðskiptabankarnir eru að mestu leyti fjármagnaðir með innlánnum. Fall eins þeirra myndi hafa í för með sér óheyrilegan kostnað fyrir þjóðarbúið, bæði beint og óbeint. Yfirlýsing stjórnvalda um allsherjar ábyrgð á innlánnum breytir engu um það.

Viðskiptamódel íslensku viðskiptabankanna er í grunninn það sama og það var fyrir hrun, að því undanskildu að þeir eru með óverulega starfsemi erlendis. Þeir voru, og eru enn, í senn viðskiptabankar og fjárfestingabankar.

Viðskiptabankar geta við eðlilegar aðstæður skilað viðunandi arðsemi án þess að stunda fjárfestingabankastarfsemi. Eftir hrunið sem varð haustið 2008 kom upp mikil umræða um að breyta íslenska fjármálakerfinu. Aðskilnaður fjárfestingabankastarfsemi frá viðskiptabankastarfsemi hefur verið nefnt sem stærsta skrefið sem stíga þurfi til að koma í veg fyrir að sama þróunin endurtaki sig.

Fjölmörg vandamál koma upp þegar fyrirtækjaráðgjöf, verðbréfamiðlun og eigin viðskipti eru á hendi viðskiptabanka

Þegar viðskiptabankarnir þrjár sinna fyrirtækjaráðgjöf fyrir þau fyrirtæki sem eru með sín bankaviðskipti hjá þeim koma upp nokkrar spurningar tengdar freistnivanda og armslengdarsjónarmiðum.

- Er eðlilegt að sá sem lánar og sá sem veitir ráðgjöf sé einn og sami aðilinn? Hver gætir hagsmuna viðskiptavinarins við þær aðstæður?
- Er líklegt að fyrirtækjaráðgjöf banka ráðleggi viðskiptavini sínum að sækja fjármögnun annað (s.s. á markað eða erlendis)?
- Er ekki enn sama hættu til staðar, og fyrir hrun, að skammtímasjónarmið séu látin ráða við lánveitingar og ráðgjöf (svo sem til að bæta ársfjórðungsuppgjör bankans)?

¹ Svo sem stöðutöku í hlutabréfum og fyrirtækjaskuldabréfum, viðskiptavakt og sölutryggingar sem og að stunda lánveitingar og afleiðuviðskipti með hlutabréf og fyrirtækjaskuldabréf. Viðskiptabönkum verði þó áfram heimilt að sinna fjárstýringu og taka þannig þátt í markaðsviðskiptum með gjaldeyri og vaxtaafleiður.

- Er ekki enn sama hættu til staðar, og fyrir hrun, að starfsmenn fyrirtækjaráðgjafar bankans beiti óeðlilegum þrýstingi innan bankans til að fá lán samþykkt?

Viðskiptabankar, í skjóli ódýrrar ríkistryggðrar fjármögnunar, stunda í dag áhættusamar lánveitingar og stöðutökur til að styðja við fjárfestingabankastarfsemi sína í samkeppni við sérhæfð fjármálafyrirtæki á markaði. Þetta hefur margvísleg neikvæð áhrif á gegnsæi á íslenskum fjármálamarkaði. Svara þarf eftirfarandi spurningum.

- Leiðir þetta fyrirkomulag til réttar verðlagningar áhættu í kerfinu? Mun það leiða til uppbyggingar á heilbrigðum og skilvirkum fjármálamarkaði?
- Er áhyggjuefni að ekki sé virkur markaður með fyrirtækjaskuldabréf á Íslandi í dag?
- Ef ekkert er að gert munu fjárfestingabankar þá ekki finna sig knúna til að sækja um viðskiptabankaleyfi, rétt eins og Straumur og MP Banki gerðu fyrir hrun?
- Stuðlar eignarhald bankanna á fyrirtækjum á samkeppnismarkaði að heilbrigðu atvinnulífi?
- Er eðlilegt að viðskiptabankarnir nýti ríkistryggð innlán almennings til að fjármagna eða fjárfesta í hlutabréfum?

Rök gegn aðskilnaði

Helstu rökin gegn því að aðskilja fjárfestingabankastarfsemi frá viðskiptabankastarfsemi sem nefnd hafa verið eru eftirtalin.

Samlegðaráhrif í rekstri bankanna

Þegar rekstrarreikningar bankanna þriggja fyrir 2011 eru skoðaðir, þá kemur í ljós að tekjur þeirra af starfsemi sem tillögurnar um aðskilnað taka til, eru óverulegar. Í skýrslu greiningardeildar Arion banka er hún metin sem 5% af heildarstarfsemi viðskiptabankanna. Áhrifin eru því óveruleg og lag að gera þetta nú.

Áhættudreifing

Eina takmörkunin á fjárfestingarkostum viðskiptabankanna sem fylgir aðskilnaði felur í sér að þeir geti ekki fjárfest í hlutabréfum fyrirtækja. Erfitt er að sjá að sú takmörkun auki áhættu viðskiptabankanna.

Að fylgja fordæmi annarra ríkja þegar kemur að lagaumgjörð fjármálamarkaðarins

Fjármálastofnanir í Evrópu glíma við margvíslega erfiðleika. Breytingar eins og rætt er um að gera hér eru illmögulegar við þær aðstæður, þar sem áhrifin á hinar evrópsku stofnanir yrðu mun meiri en á íslensku bankanna. Engu að síðu hefur mikil umræða farið fram innan margra landa Evrópu um aðskilnað og ástæðurnar eru augljósar. Fjármálastofnanirnar sjálfar eru hins vegar mjög áhrifamiklar í umræðu um eigið regluverk, bæði hér og erlendis. Eins ber að hafa í huga að efnahagskerfi í löndum eins og Bretlandi, eru mjög háð því að halda stöðu sinni sem fjármálamiðstöð Evrópu. Þetta ber að hafa í huga þegar þær tillögur sem fram hafa komið eru skoðaðar. Aðstæður á Íslandi í dag eru þannig að hægt er að ganga alla leið í þá átt sem aðrar þjóðir hafa viljað, en með litlum tilkostnaði og nær engri röskun á fjármálakerfinu.

Hvaða breytingar þarf að gera á umgjörð íslensks fjármálamarkaðar?

Af einhverjum ástæðum varð Ísland langverst úti í bankakreppunni 2008. Regluverk var sambærilegt og til að mynda á Norðurlöndunum en engu að síður voru íslensku bankarnir, sem voru í raun fjárfestingabankar, með allt öðru sniði en hinir á Norðurlöndunum.

Stjórnvöld geta auðvitað ákveðið að treysta á að Íslendingar hafi lært af reynslunni og muni haga sér öðruvísi næst, en það gæti orðið dýrkeypt.

Tillögurnar um aðskilnað munu leiða til minni áhættusækni, meiri fjölbreytni og aukins gagnsæis og þar með gera eftirlit skilvirkara. Þær eru einfaldar í framkvæmd og leiða ekki til mikils tilkostnaðar eða röskunar á íslenska fjármálakerfinu.

Viðauki

Úr lögum nr. 161 frá árinu 2002 um fjármálafyrirtæki –

3. gr. Leyfisskyld starfsemi.

Eftirtalin starfsemi er starfsleyfisskyld samkvæmt lögum þessum:

1. Móttaka endurgreiðanlegra fjármuna frá almenningi:
 - a. Innlán.
 - b. Skuldaviðurkenningar.
2. Veiting útlána sem fjármögnuð eru með endurgreiðanlegum fjármunum frá almenningi.
3. Eignaleiga þegar fyrirtæki hefur slíka starfsemi að meginstarfsemi sinni. Með eignaleigu er átt við leigustarfsemi með lausafé eða fasteignir þar sem leigusali selur leigutaka hið leigða gegn umsömdu leigugjaldi í tiltekinn lágmarksleigutíma.
4. ...¹⁾
5. Útgáfa og umsýsla rafeyris.
6. [Viðskipti og þjónusta með fjármálagerninga samkvæmt lögum um verðbréfavíðskipti:
 - a. Móttaka og miðlun fyrirmæla frá viðskiptavinum um einn eða fleiri fjármálagerninga.
 - b. Framkvæmd fyrirmæla fyrir hönd viðskiptavina.
 - c. Eignastýring.
 - d. Fjárfestingarráðgjöf.
 - e. Sölutrygging í tengslum við útgáfu fjármálagerninga og/eða útboð fjármálagerninga.
 - f. [Umsjón með útboði fjármálagerninga án sölutryggingar og taka verðbréfa til viðskipta á skipulegum verðbréfamarkaði.]²⁾
 - g. Rekstur markaðstorgs fjármálagerninga (MTF).]³⁾
7. Rekstur verðbréfasjóða.